

Kriminalomsorgen
Ringerike fengsel

SIVILOMBUDET STORTINGETS OMBUD FOR
KONTROLL MED FORVALTNINGEN
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
2025/65836-5

Dato:
31.07.2025

Ringerike fengsels tilbakemeldinger til Sivilombudet brev av 13.03.2025

Vi viser til Sivilombudets svar på tilbakemeldinger fra Ringerike fengsel om oppfølging av besøksrapport av 13.03.2025.

Sivilombudet etterspør mer informasjon. Det er blitt gitt utsatt frist for tilbakemeldinger innen utgangen av juli.

Vår tilbakemelding er forelagt for Kriminalomsorgen region sør og Kriminalomsorgsdirektoratet før oversendelse til Sivilombudet.

1. Dagtilbudet i fengselet

Sivilombudet ber fengselet konkretisere hvordan en endring i døgnrytmeplanen vil legge til rette for at flere innsatte får et dagtilbud, og hvilke andre tiltak som er eller vil bli iverksatt for å følge opp anbefalingen.

Kommentarer:

Endringen av døgnrytmeplanen innebærer blant annet at handling, lufting og fritidsaktiviteter blir flyttet fra formiddagen til ettermiddagen. Arbeidsdagen blir på denne måten mindre oppdelt. Dette vil gi flere innsatte mulighet til å være aktivisert/sysselsatt hele arbeidsdagen / på dagtid, i stedet for å bli innlåst på formiddagen dersom innsatte ikke ønsket å delta på handling, lufting osv. Det vil med dette bli et tydeligere skille mellom aktivitetstilbud/sysselsetting og andre tilbud som trening, handling og lufting. Aktiviseringstilbudet/sysselsettingstiden vil derfor kunne økes, siden det ikke vil være andre aktiviteter som gjennomføres i arbeidstiden.

En endring av døgnrytmeplanen vil i utgangspunktet ikke føre til flere sysselsettingsplasser, men at dagtilbudet for de innsatte som er sysselsatt blir økt. I tillegg vil forslag til ny døgnrytmeplan gi noe økt utlåsningstid med 15 minutter på ukedager. Døgnrytmeplanen har blitt drøftet med tillitsvalgte, men vi har foreløpig ikke kommet til enighet i endringene. Arbeidet fortsetter våren/høsten 2025.

Postadresse: Besøksadresse:
Postboks 694 Justisveien 30, 3533 Tyristrand
4302 Sandnes

Telefon: 51 97 39 00
Telefaks: 51 97 39 01
Org.nr: 911830868 mva

Saksbehandler:
Trine Gasmann Rønningen
E-post:
dokumentsenter@kriminalomsorg.no

Vi har også vurdert muligheten for «delt arbeidshverdag». Dette innebærer at halvparten 2 av avdelingen er sysselsatt før lunsj, og den andre halvparten etter lunsj. Arbeidsdagen vil da bli kortere, men flere vil kunne få et reelt tilbud. På nåværende tidspunkt har vi kommet til at dette ikke er hensiktsmessig med tanke på den opplæring og krav til produksjon som kreves ved verkstedene, men vi vil kunne ta opp dette til vurdering på nytt senere.

Dersom rammebetingelsene endres vil vi kunne gjenoppta programvirksomheten eller andre typer aktivitetstilbud.

Vi vil også legge til rette for ytterligere samarbeid med frivillige organisasjoner og brukerorganisasjoner om tilbud som kan aktivisere innsatte.

2. Trygghet

Sivilombudet ber fengselet om å redegjøre nærmere for arbeidet med å sikre bedre ivaretagelse av tryggheten til både innsatte og ansatte, slik at det kommer fram hvilke konkrete tiltak som er satt i verk.

Kommentarer:

For å kunne ivareta sikkerheten til både innsatte og ansatte, og kunne gjennomføre vårt samfunnsoppdrag og oppnå formålet med straffegjennomføringen, mener vi at det er helt avgjørende med tilstrekkelig og riktig bemanning.

Det er på det rene at den økonomiske situasjonen ved Ringerike fengsel over tid har vært og er svært krevende, og at dette også har hatt konsekvenser for bemanningen ved fengselet. Den økonomiske situasjonen har ført til en prosess der vi har sett oss nødt til å redusere bemanningen ytterligere.

Vi er enig med Sivilombudet i at det er en svært krevende situasjon for både ansatte og innsatte, men slik økonomisituasjonen er per i dag mener vi at det er få andre konkrete tiltak lokalt nivå kan iverksette. Vi forsøker likevel så godt vi kan å ivareta tryggheten til innsatte og ansatte innenfor de rammene vi har.

Vi bemerker videre at eventuell ytterligere kamerainstallasjoner i boenhetene ikke skal være en erstatning for den fysiske tilstedeværelsen av ansatte når innsatte er i et fellesskap, men skal kun komme i tillegg til dette for å sikre bedre ivaretagelse av tryggheten til både innsatte og ansatte.

På grunn av bemanningsutfordringer har vi hatt gjentatte tilfeller hvor vi ikke har hatt bemanning til å ha stadig tilsyn og kontroll i fellesskapet, jf. straffegjennomføringsforskriften § 3-9. Vi viser til at i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal tilsyn med fellesskapet som hovedregel gjennomføres ved at minst én tilsatt er til stede sammen med de innsatte. For å etterleve forskriften er vi av den klare oppfatning at for det tilfelle vi ikke har tilstrekkelig bemanning til tilsyn, vil det heller ikke være sikkerhetsmessig forsvarlig å gjennomføre fellesskap på avdelingen/boenheten.

For å ivareta sikkerheten til innsatte og ansatte har vi i enkeltstående tilfeller måttet redusere den alminnelige fellesskapstiden, slik at samtlige innsatte i boenheten har blitt delvis utelukket fra fellesskapet i en kortere periode (normalt kun noen timer). Ved akutte bemanningsmessige forhold er innsatte blitt utelukket etter straffegjennomføringsloven § 37 niende ledd. I tilfeller der vi er klar over at bemanningen vil være under et minimum,

men på grunn av at vi ikke innkaller vikarer eller benytter overtid og dermed på forhånd er kjent med at vi ikke har nok bemanning, er innsatte blitt utelukket fra fellesskapet i medhold av straffegjennomføringsloven § 37 første ledd bokstav e, jf. niende ledd, jf. også retningslinjene pkt. 37.17.

Ved hver utelukkelse vurderer vi de negative konsekvensene dette medfører opp mot kravet til at fellesskapet i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal være under stadig tilsyn og kontroll jf. straffegjennomføringsforskriften § 3-9. Dette kravet kan vi ikke fravike.

I de tilfellene utelukkelse fra fellesskapet er nødvendig har vi også vurdert om beslutningen er forholdsmessig. I den forbindelse bemerker vi at beslutningen om utelukkelse gjelder for en kort periode, og at hensynet til innsattes sikkerhet veier tungt. Vi vurderer i hvert enkelt tilfelle om mindre inngripende tiltak kunne vært iverksatt. Dersom vi ikke har bemanning til å ha tilsyn mener vi at det ikke er andre mindre inngripende tiltak for å ivareta innsattes sikkerhet.

Vi har utarbeidet maler for vedtak om utelukkelse både der det er nødvendig for å opprettholde ro, orden og sikkerhet, og av akutte bemanningsmessige forhold. Malene følger vedlagt.

Vi mener at dette ikke er et heldig tiltak med tanke på isolasjon, men vi kan per nå ikke se at det er andre muligheter enn innlåsning i slike situasjoner.

3. Kontakt med omverden

Sivilombudet ber fengselet om

- **informasjon om hvor lang utvidet ringetid innsatte med barn normalt får**

Kommentarer:

Vi har oppdatert rutinen, den er som følger:

- Dersom det foreligger særlige grunner og kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det, kan det innvilges utvidet telefontid. Med særlige grunner menes tilfeller der innsatte eller hans nærmeste pårørende har et særlig og dokumentert behov for kontakt utover det som andre innsatte har.
- Det skal særlig legges vekt på om dispensasjon kan bidra til å opprettholde kontakt med innsattes barn.
- Det skal fremkomme av vedtaket at hensynet til barnets beste er vurdert og hvordan det er blitt vurdert.

Vi innvilger normalt 10 minutter utvidet ringetid til innsatte med barn.

Vi har også endret malen for vedtak om utvidet ringetid. Denne følger vedlagt. Videre har vi utarbeidet et notat der det fremgår hvordan vi skal foreta en vurdering av hensynet til barnets beste, samt henvisning til ytterligere informasjon og kurs om dette. Dette gjelder i alle saker som berører og angår barn, ikke kun ved utvidet ringetid.

- **resultatet av vurderingen om å endre besøkstidene i fengselet for å korrespondere bedre med bussrutetidene**

Kommentarer:

Vi har foretatt en vurdering av om det er mulig å endre på besøkstidene. For å få døgnrytmeplanen til å gå opp kan vi ikke se at besøkstidene kan endres. I denne

vurderingen har vi også hensyntatt at busstidene kan endre seg, både årlig, men også i 4
ferier/sommer/vinter mm. Vi har derfor kommet til at det ikke er mulig eller
hensiktsmessig å endre besøkstidene for å korrespondere bedre med busstidene.

Hensynet til kontakt med omverden er fortsatt et prioritert område, og vurderingen av
besøkstidene kan tas opp igjen dersom rammebetingelser eller døgnrytmeplanen endres.
Fengselet vil også ha reisemuligheter for pårørende med i vurderingen ved eventuelle
endringer.

- **en konkretisering av hvorfor videosamtaler ikke kan gjennomføres av
innsatte inne på egen celle.**

Kommentarer:

Ringerike fengsel opplevde at selv om videosamtaler fant sted på innsattes celler, var det
fremdeles mulig for innsatte å filme andre innsatte utenfor cellen. Vi mener at filming av
medinnsatte er utfordrende av hensyn til de medinnsatte og vår taushetsplikt, da den
besøkende kan se hvilke andre innsatte som er i fengselet. Vi kan bare gi
personopplysningene til en innsatt videre hvis det fremgår av lov eller den innsatte
samtykker til det. For at vi skal kunne sikre at vi overholder dette mener vi at vi også må
kunne begrense mulighetene for å filme medinnsatte. Filming av medinnsatte kan også få
betydning for den medinnsattes sikkerhet, for eksempel hvis det foreligger en trussel mot
den innsatte.

Innsatte kunne også filme områdene utenfor cellen, punkter utenfor muren, lettere
lokalisere cellens plassering i fengselet. Vi mener at dette kunne innebære økt fare for
rømning, anslag utenfra mm, og at det dermed ikke var sikkerhetsmessig forsvarlig at
innsatte hadde videosamtaler på cellen.

Hensynene er blitt forsterket av at vi har redusert bemanning i boenhetene, noe som gjør
at vi ikke kan ta fortløpende sikkerhetsmessige vurderinger av videobesøk.

Vi mener imidlertid at det bør være tilnærmet lik praksis i fengsler med høy
sikkerhet/sammenliknbare enheter, og vi vil derfor undersøke hvordan andre
sammenliknbare enheter løser gjennomføringen av videobesøk.

4. Tid utenfor cellen

**Sivilombudet ber om en nærmere redegjørelse av hvordan fengselet vil sikre at
innsatte som ikke deltar i dagtilbud får tilbringe mer tid utenfor cellen. Vi ber om en
oversikt over hvilke avdelinger omleggingen gjelder, og hvor mange timer utenfor
cellen på hverdager og helger dette utgjør. Dersom arbeidet ikke er fullført innen
utløpet av dette brevets svarfrist, ber vi om en konkret plan for gjennomføringen,
med tentativ sluttdato.**

Kommentarer:

I avdeling A er det ikke fasiliteter til å tilrettelegge for å tilbringe mer tid utenfor cellen. Når
det på sikt vil bli etablert et nytt aktivitetsbygg vil man kunne anta at utetiden kan økes
også for innsatte på avdeling A. Det er gledelig å registrere at oppdragsbrevet for nytt
aktivitetsbygg mm., nå er oversendt fra Kriminalomsorgsdirektoratet til Statsbygg.

En eventuell omlegging vil derfor gjelde for fellesskapsavdelingene B, C og D.

Det er et krav om at «Fellesskapet i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal være under stadig tilsyn og kontroll». Dette kravet fremgår av forskriften § 3-9. Vi mener at det er en utfordring å kunne låse ut innsatte som ikke deltar i dagtilbud så lenge det ikke er ansatte i boenheten. Vi forholder oss til dette forskriftskravet. 5

For å kunne øke aktivitetstilbudet på fellesskapsavdelingene, B, C og D, vurderer vi om det er mulig at innsatte på den enkelte avdelingen som ikke er aktivisert på dagtid kan samles på én boenhet og gjennomføre fellesskap der uten at det er en ansatt til stede.

Vi viser i den forbindelse til vedlagt brev fra KDI angående fellesskapstilbudet og kriteriet «Under stadig tilsyn og kontroll» i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå av 07.10.2019. Brevet gjelder spørsmål om fellesskapstilbudet i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, men vi mener at problemstillingen også er aktuell for alminnelige fellesskapsavdelinger.

Det fremgår blant annet at «Det klare utgangspunktet etter forskriftens første ledd er at det, i fengsler med høyt sikkerhetsnivå, alltid skal være en ansatt til stede i avdelingen, med mindre de innsatte er innlåst på cellene. Det samme gjelder ved opphold på verksted, bibliotek, treningsrom mv. KDI er altså av den formening at forskriften innebærer et krav om kontinuerlig tilstedeværelse av ansatte når de innsatte er utlåst fra cellene.»

Videre fremgår det «Etter retningslinjene til straffegjennomføringsloven punkt III.1.2 kan teknisk overvåkingsutstyr benyttes med hjemmel i lovens § 28. Unntak fra det ovennevnte kan etter KDIs oppfatning kun tenkes der tilsynet og kontrollen ivaretas tilstrekkelig ved kameraovervåkning. Som eksempel nevnes et sikret arbeidsrom de innsatte er låst inne på, forutsatt at det er foretatt en risikovurdering av at det er trygt at de konkrete innsatte oppholder seg sammen uten stadig tilstedeværelse av en ansatt. Med «sikret» forstås at rommet er forsvarlig, det vil si at det ikke er datamaskiner koblet mot internett der, telefoner, eller etter omstendighetene større kniver mv. tilgjengelig i rommet.»

Vi ønsker å avklare om oppholdsrommet i ordinær boenhet kan anses som et arbeidsrom dersom det på forhånd er fjernet kniver eller andre kjøkkenredskaper som kan utgjøre en sikkerhetsrisiko. Dersom dette kan regnes som arbeidsrom mener vi at vi, på bakgrunn av brevet fra KDI, kan ivareta tilsynet og kontrollen med kameraovervåkning. På den måten vil de innsatte som ikke har et dagtilbud kunne møtes på en utpekt boenhet, og ha fellesskap og gjennomføre aktiviteter der.

Vi vil ta kontakt med andre sammenliknbare fengsler for å få bedre erfaring med hvordan de praktiserer og sørger for at innsatte uten dagtilbud kan låses ut fra cellen på dagtid, og dermed få lik praksis og/eller få andre forslag til tiltak.

5. Utelukkelse fra fellesskapet

Sivilombudet ber om

- **å få oversendt de ferdige malene/stikkordslistene for vurderinger og utforming av utelukkelsesvedtak**
- **en nærmere beskrivelse av juridisk avdelings rolle ved kvalitetssikring og lovlighetskontroll av vedtak om utelukkelse.**

Kommentarer:

Vedlagt følger huskeliste for vurdering og utforming av utelukkelsesvedtak.

Avdelingsleder eller operativ fengselsførstebetjent er delegert myndighet til å beslutte at en innsatt skal utelukkes fra fellesskapet. Juridisk avdeling er derfor normalt ikke involvert i forbindelse med beslutning om utelukkelse fra fellesskapet. Det er fengselsinspektørene som har ansvaret for avdelingsleder. Juridisk avdeling blir imidlertid kontaktet der det er tvil eller behov for juridisk bistand i forbindelse med utarbeidelse av vedtaket.

Fengselet har hatt mer fokus på at det skal fremgå av vedtak at utelukkelse er nødvendig og forholdsmessig, og at mindre inngripende tiltak er vurdert. Juridisk avdeling har derfor fått flere vedtak til gjennomlesning den siste tiden, og vil fortsette å følge opp dette videre.

Juridisk avdeling gjennomfører flere ganger i året et «Fangesaksforum». Dette er et møte der aktuelle problemstillinger blir tatt opp og hvor juridisk avdeling veileder og/eller tar opp områder som må prioriteres eller arbeides med. For ordens skyld nevnes at det ble gjennomført «Fangesaksforum» den 13.03.2025, hvor det ble informert om maler og huskeliste ved utelukkelse. Det ble også informert om at det er viktig at fengselet synliggjør vurderingene om nødvendighet, forholdsmessighet og mindre inngripende tiltak. Det ble videre presisert at det ikke er nok å kun vise til at utelukkelse er nødvendig, forholdsmessig og at mindre inngripende tiltak er forsøkt, men at det må stå i vedtaket hvorfor det er nødvendig og forholdsmessig og hvilke mindre inngripende tiltak som er forsøkt.

Deretter mottar juridisk avdeling kopi av samtlige vedtak om utelukkelse fra fellesskapet, og vi foretar da en kvalitetssikring og lovlighetskontroll av vedtakene. Dersom juridisk avdeling mener at det ikke er grunnlag for utelukkelse ut ifra begrunnelsen i vedtaket, vil det bli bedt om redegjørelse. Hvis det på bakgrunn av dette likevel er grunnlag for utelukkelse vil juridisk avdeling skrive et tilleggsvedtak med en ytterligere begrunnelse. Hvis det ikke er grunnlag for utelukkelse vil juridisk avdeling ta opp saken med fengselsinspektør eller fengselsleder, som avgjør om utelukkelsen skal opphøre.

Juridisk avdeling godkjenner videre anmodning om fortsatt hel utelukkelse over 14 dager og innberetninger til regionalt nivå i forbindelse med utelukkelse som overstiger 14 dager (hel utelukkelse) og 30 dager (delvis utelukkelse), jf. straffegjennomføringsloven § 37 femte og sjette ledd.

Videre vil juridisk avdeling delta i forbindelse med opplæring av nye operative fengselsførstebetjenter og på den måten sikre at beslutningstakere er godt kjent med de vurderingene som skal foretas og hva som skal fremgå av vedtaket.

6. Oppfølging av isolerte innsatte

Sivilombudet ber om en nærmere beskrivelse av aktiviseringsteamets arbeid med å forebygge isolasjonsskader, og hvilke resultater arbeidet har gitt.

Kommentarer:

Aktiviseringsteamet prioriterer innsatte som:

- er sårbare, ikke ønsker, eller er redde for å være i fellesskapet (selvisolerte)
- ikke er i stand til å nyttiggjøre seg etablerte aktiviseringstilbud pga. utviklingshemming, psykiske lidelser og selvmords- eller selvskadingsproblematikk
- er i varetekt som er underlagt restriksjoner av retten
- er utelukket helt eller delvis etter vedtak av kriminalomsorgen
- unge innsatte

Aktivitetstemaet jobber aktivt for at innsatte skal kunne tilbakeføres til fellesskapet i tilfeller hvor innsatte er utelukket. Fengselet ser også et økende behov for at enkelte innsatte som er på en ordinær fellesskapsavdeling, har behov for individuell oppfølging med bruk av aktivitetsteamet.

7

Alle innsatte som er utelukket, og hvor utelukkelsen er forventet å overstige 72 timer, får utarbeidet en ukeplan. Innsatte involveres i utarbeidelse av denne planen.

Aktiviseringsteamet er viktige bidragsyttere til at innsatte oppnår minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt. Avvik skal registreres i KIKS når innsatte ikke har fått tilbud om minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt i løpet av siste 24 timer, innsatte har ikke fått utarbeidet ukeplan i forbindelse med utelukkelse som forventes å overstige 72 timer, og når innsatte har takket nei til tilbud om minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt i løpet av siste 24 timer. Alle overnevnte punkter blir i Ringerike fengsel fortløpende registrert.

I 2024 er følgende avvik registrert:

- Innsatte som ikke har fått tilbud om minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt i løpet av siste 24 timer: 68 tilfeller
- Innsatte som har takket nei til tilbud om minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt i løpet av siste 24 timer: 2262 tilfeller
- Innsatte som har ikke fått utarbeidet ukeplan i forbindelse med utelukkelse som forventes å overstige 72 timer: 0 tilfeller

7. Innsatte isolert på forsterket celle

Sivilombudet ber om avklaring på hvordan selve gjennomføringen vil bli beskrevet i vedtaket samt hvor og hvordan ytterligere restriksjoner og sikkerhetstiltak vil bli dokumentert.

Kommentarer:

Vi følger opp anbefalingene fra Sivilombudet ved å beskrive i vedtaket om utelukkelsen skal gjennomføres i egen celle på boenhet, eller i en celle på restriktiv avdeling.

I de tilfellene der det før iverksettelse av vedtaket er besluttet at innsatte skal plasseres på forsterket celle eller underlegges andre spesielle sikkerhetstiltak som begrenset tilgang til fasiliteter, gjenstander, bruk av verneutstyr mm, vil vi ta inn dette i vedtaket. Vi vil beskrive dette ved at det fremgår hva som er besluttet og hvorfor. Dette er allerede iverksatt, og fremgår nå av vedtak som blir fattet.

Endringer i de nevnte restriksjonene eller sikkerhetstiltakene vil bli dokumentert i Kompis. Det samme gjelder dersom restriksjoner og sikkerhetstiltak blir besluttet etter at vedtaket er iverksatt. Vi presiserer at dokumentasjonen i Kompis ved endringer i restriksjoner eller sikkerhetstiltak knyttes til vurderinger av forholdsmesighet og oppfølging av innsattes situasjon. Dette innebærer at slike tiltak ikke kun registreres, men også vurderes løpende mot lovens krav, og styrker rettssikkerheten til de innsatte.

Sivilombudet ber på denne bakgrunnen om en ny tilbakemelding om hvordan fengselet vil sikre at innsatte som risikerer langvarig isolasjon får individuelt tilpassede planer som legger til rette for tilbakeføring til fellesskapet.

Kommentarer:

Alle innsatte som er utelukket, og hvor utelukkelsen er forventet å overstige 72 timer, får utarbeidet en ukeplan av aktiviseringsteamet. Innsatte involveres i utarbeidelse av denne planen. Aktivitetstemaet jobber aktivt for at den aktuelle innsatte skal kunne tilbakeføres til fellesskapet gjennom motiverende samtaler, tilbud om meningsfulle aktiviteter og tverrfaglig samarbeid med skole, helse og frivillige organisasjoner. Vi viser for øvrig til punkt 6 for en beskrivelse av aktivitetsteamets arbeid.

9. Bruk av sikkerhetscelle

Kommentarer:

Vi har fulgt opp rutineendringene og opplever at vedtak om sikkerhetscelle er godt begrunnet.

Vi bemerker at det så langt i 2025 kun har vært to tilfeller av bruk av sikkerhetscelle.

10. Avdeling for særlig høyt sikkerhetsnivå

Ombudet ber om en kort orientering om resultatet av fengselets dialog med region sør og KDI om adgangen til å bære pepperspray på avdeling SHS.

Kommentarer:

Vi viser som tidligere til brev fra KDI av 14.11.2022 om bruk av pepperspray hvor det fremgår at *«KDI legger til grunn at reglene om oppbevaring av pepperspray ikke er til hinder for at pepperspray medbringes av fengselstjenestemenn dersom det er vurdert som sannsynlig at det kommer til oppstå en situasjon i fengselet som faller inn under retningslinjene pkt. 38.6.»*

Av tidsmessige årsaker har det ikke vært anledning til å ha hatt en samlet dialog om dette med regionalt nivå og KDI. Region sør har fastholdt at vi skal opprettholde praksisen. Vi bemerker at det er KDI som må ta stilling til om det er rettslig adgang til å bære pepperspray.

Vi bemerker at alle ansatte på SHS ved Romerike fengsel, Ullersmo avdeling også er utstyrt med pepperspray på bakgrunn av at det også der er vurdert som sannsynlig at det kommer til å oppstå en situasjon i fengselet som faller inn under retningslinjene pkt. 38.6. Ved Telemark fengsel, Skien avdeling var også ansatte utstyrt med pepperspray, da det var SHS ved fengselet.

Vi ser derfor ingen grunn til å endre praksisen som vi har når det gjelder adgangen til å bære pepperspray.

Sivilombudet ber om en mer nærmere redegjørelse om fengselets tiltak for å styrke arbeidet med å forebygge isolasjon og tvangsmidler.

Kommentarer:

Sivilombudet skriver at deres erfaring er at uønskede hendelser i fengslene for ofte tilskrives forhold ved den innsatte, uten at det vurderes om det er forhold som fengselet kan påvirke, som ledelse, rutiner, kultur og holdninger.

Det er på det rene at våre ansatte er fagutdannet, har riktig og viktig erfaring og holdninger samt at mange av våre fengselsfaglige ansatte har gjennomført modulkurs i Kommunikasjonsdempende dialog i regi av Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter. Vi vil vurdere om flere av våre ansatte skal få opplæring i denne samtaleteknikken, og på den måten styrke alternativ konflikthåndtering.

Ansatte er opptatt av at innsatte skal sikres god rehabilitering og gode vilkår for en formålstjenlig straffegjennomføring. Våre ansatte har likevel en krevende oppgave med samtidig å ivareta sikkerheten i fengselet. Det var i 2024 registrert 16 tilfeller av vold eller trusler mellom innsatte, 132 tilfeller av vold mot ansatte og 106 tilfeller av trusler mot ansatte. Utelukkelse fra fellesskapet og bruk av tvangsmidler er derfor i enkelte tilfeller helt nødvendige tiltak.

I alle tilfeller forsøker vi å ha dialog med innsatte før utelukkelse og bruk av sikkerhetscelle / tvangsmidler. I enkelte tilfeller kan det imidlertid oppstå akutte situasjoner som medfører at dette ikke lar seg gjøre, for eksempel der innsatte bruker vold mot ansatte eller andre innsatte mm. Etterfølgende samtaler med innsatte hvor isolasjon og tvangsmidler har blitt benyttet, vil bli innført som et tiltak for læring og vurdering av praksis.

Vi vil fremover ha fokus på økt tverrfaglig involvering før utelukkelse eller bruk av tvangsmidler vurderes, for eksempel ved mer kontakt med helseavdelingen, prest eller liknende.

Vi bemerker at vi kun benytter utelukkelse der dette er nødvendig, og sikkerhetscelle eller andre tvangsmidler der det er strengt nødvendig. Vi vurderer og gjennomfører alltid andre lempeligere tiltak før utelukkelse eller bruk av tvangsmidler. Vi vil jevnlig vurdere vår praksis i møter med saksbehandlere, i «fangesaksforum» (se pkt. 5) eller liknende.

Som nevnt under punkt 5 har vi utarbeidet en huskeliste for vurdering og utforming av utelukkelsesvedtak.

12. Selvskading, selvmordsforsøk og selvmord

Sivilombudet ber om

- **en nærmere vurdering av mulighetene for alternative metoder for ivaretagelse og tilsyn med selvmordsnære personer, for eksempel i form av tettere oppfølging med støttende samtaler på avdeling.**

Kommentarer:

Fengselet og stedlig helseavdeling har gjennomført kurs i førstehjelp i selvmordforbygging i regi av Vivat for 24 ansatte i uke 11/2025. Dette har gitt flere av våre ansatte oppdatert kunnskap om hvordan selvmordsforebyggende samtaler bør utføres. Slike samtaler fremkommer av konkrete tiltak i tiltakslistene. Aktiviseringsteamet og stedlig prest har også

ha en viktig rolle i oppfølgingsarbeidet. I den grad det er praktisk mulig forsøker vi også 10 å gjennomføre hyppigere lufting, felles middager med andre innsatt og andre typer aktiviteter som tiltak i situasjoner hvor enkeltinnsatte er suicidale mm.

Sivilombudet skriver at det er vurdert som svært alvorlig dersom bemanningssituasjonen ikke gjør det mulig å sette inn kunnskapsbaserte tiltak for å håndtere selvmordsfare, og at innsatte i stedet plasseres på sikkerhetscelle.

Til dette vil vi bemerke at ansatte gjennomfører samtaler med innsatte, vi oppretter tiltakslistene som vi bruker aktivt og får bistand fra både aktiviseringsteamet og prest.

Bruk av sikkerhetscelle ved selvmordsfare benyttes kun som siste utvei når disse tiltakene er forsøkt. På natt er det imidlertid ikke mulig med konstant tilsyn på en ordinær celle på grunn av bemanning, ro, orden og sikkerhet. Videre kan konstant tilsyn på boenheten om natten være utfordrende av hensyn til andre innsatte. På ordinære celler er det også mye interiør som innsatte kan benytte seg av for å forsøke å ta sitt liv.

Vi er enige med Sivilombudet i at bruk av sikkerhetscelle ikke er det eneste tiltaket for å håndtere selvmordsrisiko, og vi benytter dette kun der det er strengt nødvendig.

- **en klargjøring av hva fengselet har endret i sin praksis for å følge opp våre anbefalinger om forebygging av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord**

Kommentarer:

Vi har innført, som et ytterligere tiltak at det i fremtidige tiltaksplaner, at innsatte også blir inkludert i forhold til mer kontakt med familie og venner som et kompenserende tiltak.

- **en beskrivelse av hvordan fengselet samhandler med helsetjenestene ved utforming av tiltakslistene**

Kommentarer:

Vi kartlegger selvmordsfare og utarbeider tiltaksliste på alle innsatte ved innsettelse eller underveis i soningen. Helseavdelingen får alltid kopi av tiltakslistene som blir utarbeidet, og tar del i oppfølgingen.

13. Helseoppfølging

Kommentarer:

Fengselet følger Sivilombudets anbefalinger om helseoppfølging. Rutinene for å låse medisinsk er innskjerpet.

Med hilsen

Dag Andersen
fung. fengselsleder

Trine Gasmann Rønningen
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:

- 1 Vedlegg - Brev fra KDI av 07.10.2019
- 2 Vedlegg - Brev fra KDI om adgang til å medbringe pepperspray av 14.11.22
- 3 Vedlegg - Huskeliste ved utelukkelse
- 4 Vedlegg - MAL - Beslutning om utelukelse fra fellesskapet på grunn av akutte
begnings- eller bemanningsmessige forhold - 9.ledd
- 5 Vedlegg - MAL - Beslutning om utelukelse fra fellesskapet på grunn av ro, orden og
sikkerhet 1. ledd, bemanning
- 6 Vedlegg - Mal for utvidet ringetid
- 7 Vedlegg - Oversendelse av brev fra region sør av 07.11.2019
- 8 Vedlegg - Vurdering av barnets beste